

Відгук

офіційного опонента на дисертацію Корб'яка Дмитра Володимировича
«Науково-викладацька та церковна діяльність митрополита Сильвестра
(Сембратовича) (1836-1898)»,

що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук
за спеціальністю 07.00.01 – Історія України

Зайве говорити наскільки важливим і актуальним у контексті становлення й розбудови сучасної Української держави та її громадянського суспільства є дослідження історії релігійного життя українців. В умовах бездержавності саме Церква упродовж віків виконувала не лише свої питомі функції духовної інституції, але й була осередком культурного, суспільного і навіть політичного життя. Докорінні суспільні зміни у зв'язку з розпадом СРСР та бурхливий розвиток гуманітарних наук у незалежній Україні стимулюють як зацікавлення українських істориків абсолютно новою і раніше недосліджуваною (насамперед з ідеологічних причин) проблематикою, так і пошуки нових методологічних підходів до вивчення та узагальнення фактів, подій і процесів минулого, недостатньо повно і всебічно досліджених, а то й навмисно спотворених попередньою історіографією.

Дисертаційне дослідження Дмитра Корб'яка, представлене на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук, за своїми багатьма характеристиками засвідчує про остаточний відхід нового покоління українських істориків від стереотипів і штампів, котрі домінували в колишньому СРСР, щодо християнства загалом і Української Греко-Католицької Церкви зокрема. Вивчення церковно-історичної проблематики не лише дозволяє об'єктивно з'ясувати та осмислити роль Церкви та її видатних представників у історичному минулому українського народу, але й може посприяти гармонізації теперішніх державно-церковних взаємин та прислужитися до осмислення сучасної еклезіальної ідентичності УГКЦ.

Тому намір дисертанта присвятити своє дослідження вивченню науково-викладацької та пастирської діяльності галицького митрополита Сильвестра Сембратовича в останній чверті XIX століття є об'єктивно вмотивованим і науково виправданим. Не викликає застережень формулювання мети та пов'язаних з нею конкретних завдань дисертаційного дослідження: проаналізувати стан наукової розробки та джерельну базу з обраної тематики; представити основні напрями педагогічної роботи Сильвестра Сембратовича та його внесок у розвиток богословської науки, з'ясувати основні етапи церковної кар'єри митрополита, його роль у важливих церковно-історичних

подіях кінця XIX століття та причини контраверсійності оцінок його діяльності сучасниками і наступниками.

Особливого схвалення заслуговує той факт, що дисертант опрацював великий масив джерельних матеріалів (зокрема – періодику, а також архівні й опубліковані документи), частину яких запроваджено до наукового обігу вперше (с. 177-218; 500 позицій) та спробував представити діяльність священика та ієрарха в контексті ширшої проблематики духовно-релігійного і культурно-освітнього життя української спільноти в Галичині, з чим він в основному успішно справився.

Системне й цілеспрямоване вивчення проблематики дисертантом протягом тривалого періоду позитивно відобразилося на фактологічному наповненні дисертації й зумовило добре володіння науковим інструментарієм. Це простежується, зокрема, в *першому розділі*, коли Дмитро Корбяк аналізує ступінь наукової розробки, джерельну базу та методологію дослідження обраної теми. Зокрема, відзначено праці біографічного характеру, в яких вказано на контраверсійність оцінок постаті митрополита Сильвестра отцями С. Матковським і І. Назарком (с.15-16). Досить вичерпно проаналізовано сучасну українську і польську історіографію щодо важливих церковних і суспільно-політичних подій та явищ у Галичині кінця XIX століття. Натомість, дуже скупо й поверхово описано доробок закордонних істориків, особливо ті праці, що виходили англійською та німецькою мовами. Так, наприклад, аналізуючи доробок Івана-Павла Химки, автор покликається лише на його статтю, опубліковану в Україні (с.18), натомість не подає бодай короткої згадки про фундаментальну монографію «Religion and Nationality in Western Ukraine. The Greek Catholic Church and Ruthenian National Movement in Galicia, 1867-190», яка, щоправда фігурує в списку літератури.

Далі Дмитро Корбяк подає докладну характеристику джерельної бази дисертаційної праці, поділяючи її на 1) офіційні документи, 2) мемуари сучасників, 3) періодичні видання. Особливо ґрунтовно автор опрацював архівні фонди Галицького митрополичого ординаріату, Перемиського греко-католицького єпископства, протоігуменату монастирів Чину св. Василя Великого, Галицького намісництва, Львівського університету, а також інших церковних і громадських інституцій, документальні колекції окремих осіб. Та все ж впадає у вічі, що автор дисертації, без пояснення причин, оминув увагою багатющий фонд 201 «Галицька митрополича консисторія» та не використав архівних збірок поза межами Львова та Перемишля. Серед мемуарної літератури дисертант відзначає спогади Є. Олесницького, о. О. Стефановича, о. С. Матковського, о. М. Подолинського, а в аналізі періодики особливу увагу цілком слушно звернено на ті часописи, до

видання яких був причетний сам владика Сильвестр Сембратович – «Рускій Сіон» та «Мир».

Виклад матеріалу чотирьох наступних розділів подано в описово-аналітичному ключі у проблемно-хронологічній послідовності. Такий виклад, з одного боку, справляє враження ґрунтовної обізнаності дисертанта з фактографічним матеріалом, значну частину якого він встановив самостійного на основі праці з джерелами, а з іншого – дещо утруднює сприйняття тексту читачем, оскільки не завжди можна простежити логічну послідовність та взаємозв'язок окремих частин. Інколи окремі поняття й терміни впроваджуються у виклад без належного пояснення, або таке пояснення дається пізніше (як, наприклад, «латинізація», с. 71; пор. с. 80-81).

Мусимо також констатувати, що не всі аспекти дисертаційного дослідження виконані з однаковою повнотою. Особливо впадає в очі те, що виклад матеріалу четвертого розділу «Галицький митрополит між Церквою і політикою» подається досить схематично і узагальнено. Як позитивний момент хочеться відзначити вміння дисертанта стисло й змістовно робити висновки із опрацьованого матеріалу щодо ролі Церкви в суспільно-політичному житті та місця і значення внутрішньоцерковних дискусій у цивілізаційному дискурсі тогочасності між прихильниками «західної» та «східної» орієнтацій. Натомість, надмірною, на нашу думку, є сама кількість і деталізованість окремих висновків у підсумковій частині дисертації.

До дискусійних моментів роботи належать окремі судження й положення автора, що потребують спеціального обговорення, а також некоректне використання окремих термінів:

1) Дуже сумнівно, що провідна роль греко-католицької ієрархії в українському національному русі та у формуванні світської інтелігенції впливала з «балансування між західним (латинським) і східним (православним) християнськими світами (с. 4; с. 1 автореферату);

2) Навряд чи участь митрополита у католицьких вічах та його діяльність на користь наближення до латинського обряду варто характеризувати як «єкуменічну» (с. 147, 149), хоча таке анахронічне означення є досить поширеним в історіографії;

3) Суперечливою виглядає теза, що «угодова» політика не принесла очікуваних результатів, але виявила *високу авторитетність* особи митрополита» (с. 172), хоча абзацом вище на цій же сторінці говориться про «підрив», а ще в інших місцях – про «незростання» (с. 87) і навіть «падіння» (с. 146) його авторитету;

4) Некоректно говорити про «окатоличення» греко-католиків (с.157), а варто використовувати терміни «латинізація», «златинщення».

Звертаємо увагу на окремі стилістичні вади та невдалі формулювання в дисертаційному дослідженні:

1) «Очоливши митрополію, він приступив до виконання покладених на нього душпастирських обов'язків» (с. 9 автореферату) ;

2) На прикладі парафії Святого Юра у Львові показано проримські погляди галицького митрополита (с. 136 автореферату);

Викладені зауваги не ставлять однак під сумнів вартість дисертації, яка являє собою завершене наукове самостійне дослідження і є вагомим внеском у вивчення діяльності одного з видатних ієрархів Української Греко-Католицької Церкви, постать якого мало znana як у середовищі сучасного духовенства, так і в науковій історіографії, залишаючись у тіні таких наступних предстоятелів як Андрей Шептицький чи Йосиф Сліпий. Автор представив цілісне й багатогранне бачення ролі митрополита Сильвестра Сембратовича в освітньому, церковно-релігійному та суспільно-політичному житті Галичини, зокрема в дискусіях щодо літургійно-обрядової та культурно-цивілізаційної орієнтації українських греко-католиків наприкінці XIX століття. У роботі накреслено подальші дослідницькі перспективи опрацювання теми, в наукових обіг запроваджено низку маловідомих та неопублікованих джерел. Методологічні напрацювання й висновки дисертації мають практичне значення, зокрема можуть бути використані при створенні узагальнюючих праць з історії церковного та культурного життя, регіональних досліджень з історії України та сусідніх держав Центрально-Східної Європи, для підготовки спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Основні положення дисертації були опубліковані у вигляді окремих статей у наукових збірниках та працях міжнародних наукових конференцій і загалом відображають її зміст, за винятком першого розділу, який представлений у публікаціях автора лише частково.

Дисертація Дмитра Корб'яка за своїми основними характеристиками відповідає вимогам МОН України, які висунуті до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присвоєння йому наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01. – Історія України.

Львів, 21 червня 2016 р.

Офіційний опонент,
кандидат історичних наук Турій О. Ю.,
завідувач кафедри церковної історії
Українського католицького університету

Підпис кандидата історичних наук,
завідувача кафедри церковної історії Турій О. Ю. стверджую:

Handwritten signature of O. Yu. Turii